

МАТЕРІАЛИ VII МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

РОЗВИТОК
СУСПІЛЬСТВА ТА НАУКИ
В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ

М. ТЕРНОПІЛЬ, УКРАЇНА

**15 ЛИСТОПАДА
2024 РІК**

МАТЕРІАЛИ VII МІЖНАРОДНОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

.....

**РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА ТА
НАУКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ**

.....

м. Тернопіль, Україна
15 листопада 2024 рік

УДК 082:001
Р 64

Голова оргкомітету: Коренюк І.О.

Верстка: Зрада С.І.

Дизайн: Бондаренко І.В.

Рекомендовано до видання Вченою Радою Інституту науково-технічної інтеграції та співпраці. Протокол № 62 від 14.11.2024 року.

Конференцію зареєстровано Державною науковою установою «УкрІНТЕІ» в базі даних науково-технічних заходів України та бюлетені «План проведення наукових, науково-технічних заходів в Україні» (Посвідчення №325 від 12.06.2024).

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA 4.0).

Р 64

Розвиток суспільства та науки в умовах цифрової трансформації:
матеріали VII Міжнародної студентської наукової конференції,
м. Тернопіль, 15 листопада, 2024 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга».
— Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. — 508 с.

ISBN 978-617-8440-41-1

DOI 10.62732/liga-inter-15.11.2024

Викладено матеріали учасників VII Міжнародної мультидисциплінарної студентської наукової конференції «Розвиток суспільства та науки в умовах цифрової трансформації», яка відбулася 15 листопада 2024 року у місті Тернопіль, Україна.

УДК 082:001

© Колектив учасників конференції, 2024

© ГО «Молодіжна наукова ліга», 2024

© ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024

ISBN 978-617-8440-41-1

Федоренко Олена Миколаївна, здобувач вищої освіти
навчально-наукового інституту менеджменту і маркетингу
Харківський національний університет імені Семена Кузнеця, Україна

Науковий керівник: Афанасьєва Олена Миколаївна, старший викладач
кафедри «Бізнес-журналістики і цифрових медіа»
Харківський національний університет імені Семена Кузнеця, Україна

ШОКУЮЧІ ЗОБРАЖЕННЯ ВІЙНИ: ЕТИКА ПУБЛІКАЦІЇ

У теперішній час людство перебуває в ері інформаційного суспільства та спостерігає домінантність саме інформації як найціннішого ресурсу, який спокійно можна ставити в порівнянні з класичними людськими ресурсами такими як сировина, топливо та корисні копалини. І відповідно, інформація та знання мають безпосередній вплив зокрема на формування громадської думки, прийняття рішень, розвитку економіки, а також сприяють культурним й соціальним змінам. Носієм інформаційних даних можуть бути як книги, журнали та інші друковані видання, так і хмарні сховища, відео і фото. Зокрема, останній аспект є найбільш впливовим, оскільки фотографія не лише фіксує, а й одночасно з цим постає носієм правди про те, що відбувається у світі. Так, завдяки фотозвітам зі свідченнями російських злочинів на території України, світ по-справжньому знає, що в нас відбувається, і це дає можливість отримувати допомогу від громадян інших країн та самих держав. І це бажання викликано в першу чергу шокуючими кадрами з місць руйнувань, загиблих, поранених та постраждалих. Однак тут постає питання, чи етично показувати зображення із пораненими та загиблими? Де проходить межа між правом суспільства знати правду й необхідність захищати його від потенційної шкоди та як дотримуватися етичних принципів під час публікації фотографій, що зображують насильство?

Чому взагалі світлини все частіше супроводжують інформаційні повідомлення і чому зображення дійсно мають бути присутні? У теперішніх умовах кліпового сприйняття інформації, що вимагає візуалу, постають нові задачі щодо привернення уваги читача. А саме – залучення фотографії до основних текстових дописів, які постають допоміжним засобом для декодування тексту. Світлини дедалі частіше супроводжують інформаційні повідомлення, адже візуальні образи сприяють кращому сприйняттю, запам'ятовуванню та емоційному впливу. Візуальні елементи особливо корисні для привернення уваги в інформаційному потоці, де аудиторія постійно перемикається між джерелами, а фотографія допомагає миттєво захоплювати інтерес і задати тон усій публікації, роблячи її зрозумілішою для читача. Ця гіпотеза щодо ефективного сприйняття інформації завдяки візуальним образам підтверджується як зарубіжними дослідниками, такими як Опарауго Б. [1], Росслер П, Хашке Дж. та Маркварт Ф. [2] так і вітчизняними Є. Бірюковою [3], О. Ісаєвою, [4], М. Максимовичем [5] та іншими.

Проте, фотографія — це не лише інструмент інформування, а й потужний засіб впливу на емоції та думки аудиторії. В українських реаліях це питання особливо актуально, коли кожне зображення стає частиною свідчень світу про жахливу

реальність. Але водночас, такі зображення ставлять перед журналістами важливу етичну дилему: як забезпечити право суспільства на правдиву інформацію, не завдаючи при цьому додаткової шкоди емоційному стану споживачів? На це питання надали відповідь представники комісії з журналістської етики (КЖУ) рядом рекомендацій [6].

Комісія в першу чергу наголошує на тому, щоб журналіст перед публікацією з'ясував, чи йому треба натиснути на емоції та показати воєнні злочини, скоєні російськими військовими (наприклад, для поширення подальшого журналістського матеріалу закордон) чи просто проінформувати місцеве та загальне населення. Завжди інформацію можна повідомити в різний спосіб, і про це варто пам'ятати.

Так, у рамках простого інформування, зокрема щодо питання використання фото та відео, де зображені вбиті, рекомендується не зловживати великим планом наслідків насильства по типу крові, тіл жертв, їхніх останніх хвилин життя. Фото повинні бути без надмірної деталізації (без можливості ідентифікації особи) та не бути серійними (в більшості випадків достатньо лише однієї ілюстрації), аби не перенести весь акцент журналістського матеріалу на емоційно важкі світлини. Подаючи ці матеріали варто також надавати аудиторії контекст та можливі шляхи допомоги, аби уникнути експлуатації емоцій читачів – наприклад, зазначити причину, заходи, що вже вживаються, можливості залучення допомоги від читача тощо. Проте і тут КЖУ нагадують про дотримання етики та поваги до полеглих, використовуючи належну лексику: «тіла», «загиблі», «вбиті», замість «мертві» і «трупі». Головне зосередитися на поданні фактів і контексті, без використання емоційно забарвлених слів та висловів, які можуть посіяти паніку, страх та тривогу серед людей. Завжди існує альтернативна можливість як показати трагедію і залишитися в межах професійної етики.

Якщо метою журналіста є показати масштаби руйнувань і викликати емоційний відгук, йому слід діяти з обережністю, щоб не порушувати етичні норми. Використання зображень, що свідчать про воєнні злочини, має бути виправданим бажанням інформувати та привертати увагу до важливих фактів, а не сенсаційністю чи надмірним акцентом на шокуючих деталях. При підготовці таких матеріалів журналістам рекомендується зважено підходити до вибору фотографій, обираючи ті, які передають суть трагедії, але не експлуатують людські страждання. Наприклад, вони можуть зосередитися на символічних образах, як-от фото руки жінки, з червоним манікюром із Бучі, які дозволяють аудиторії відчувати подію, не вдаючись до надмірно натуралістичних деталей.

Для більш делікатного підходу слід уникати заголовків у стилі клікбейту, які нагнітають атмосферу жаху. Рекомендується також попереджати читачів про наявність шокуючих матеріалів («замиленням» зображення та попередженням про чутливий контент) та давати вибір відкривати зображення за власним бажанням.

Отже, публікація зображень із пораненими та загиблими може бути етично виправданою лише за умови, якщо це прагнення продемонструвати масштаби трагедій та воїн, привернути увагу до важливих фактів чи викликати осмислений емоційний відгук. Однак такі зображення не повинні служити засобом сенсаціоналізму чи надмірно нагнітати емоції.

А також, перспективою подальших досліджень, враховуючи малу наявність в українському науковому просторі досліджень із етики фотографій у журналістській

діяльності, є аналіз ефективності рекомендацій, наданих Комісією журналістської етики в Україні, і зокрема оцінка того, наскільки журналісти дотримуються цих рекомендацій і як це впливає на якість подачі інформації, а також дослідження того, як візуальні образи впливають на довготривале ставлення аудиторії до конфлікту, чи з'являються ефект звикання або емоційної втоми.

Список використаних джерел:

1. Oparaugo B. Relevance of Photographs in Newspaper Journalism. *Central Asian Journal of Social Sciences and History*. 2021. 2(10). С. 96-107.
2. Rössler, P., Haschke, J. F., & Marquart, F. Zur Selektion und Wirkung von Pressefotos. Eine rezipientenorientierte Untersuchung auf Basis von Fotonachrichtenfaktoren. *Politische Kommunikation: Wahrnehmung, Verarbeitung, Wirkung*. 2010. P. 71-96.
3. Бірюкова Є. Функціональність фотографій у сучасній українській пресі як фактор підвищення ефективності сприйняття креолізованих текстів: (на прикладі видання “Український тиждень” за 2021–2023 роки). *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2023. 15(2). С. 93-109.
4. Ісаєва, О. Креолізований текст на уроках світової літератури як фактор активізації читацької діяльності. *Український державний університет імені Михайла Драгоманова*. 2014.
5. Максимович М. Сучасна фотожурналістика: проблеми, виклики, перспективи. *Журналістські науки*. 3(910). 2019. С. 29-36.
6. Рекомендації КЖЕ щодо висвітлення загибелі людей під час війни. Комісія з журналістської етики. 2022.